

*Tatjana Voronina, Vjatšeslav Nikkinen ja Kati Ivaste
Bournonville'i balletis "Konservatoorium". Foto Harri Rospu*

Miks ballett ei paelu enam publikut

Ago Herkül

KONSERVATOORIUM

ehk ABIELU AJALEHEKUULUTUSE KAUDU

THE CONSERVATOIRE or A MARRIAGE PROPOSAL IN THE NEWSPAPER

"Konservatoorium" esietendus 6. mail 1849 Taani Kuninglikus Teatris.
"The Conservatoire" was first performed at the Royal Danish Theatre on May 6, 1849.

"KONSERVATOORIUM" –

ballett-vodevill

Esietendus 21. aprillil 1995

KOREOGRAAFIA JA LIBRETO

August Bournonville

MUUSIKA *Holger Simon Paulli*

(ja *Weber, Chopin, Hupton, Lumbye, Rode*)

TAASTANUD JA LAVASTANUD

Kennet Oberly (USA)

DIRIGENT *Norman Illis Reintamm*

KUNSTNIK *Eldor Renter*

„Kultuur ja Elu, 1849
juuli '95

Lootsin optimistlikult, et 1994/95. hooajal asub "Estonia" teater lahendama põhimõttelisi umbsõlmi oma balletis. Täna võime tõdeda, et balleti juhtkond on olnud oma taotlustes äärmiselt lühinägelik. Hooajaga on veelgi teravamaks muutunud repertuaari, etenduste külastatavuse ja solistide rakendatuse probleem.

Millest küll lähtus teater hooaja uuslavastuste valikul? Solistide võimekusest kohe kindlasti mitte – Kaie Kõrbile planeeriti hooajal ainsa uue rollina Maarja Magdaleena episoodiline osa, mis ammendus "Credo" balletiõhtu kümne mängukorraga lausa tühjadele saalidele. Kolme USA konkursi kogemustel toredasti edenenu Kati Ivastele ei paku Eliza osatäitmine "Konservatooriumis" küll mingit eneseteostust. Mul on üldse raske ette kujutada, kui kaugele ja kui sügavale on tantsijal võimalik oma lavakujus jõuda, kui kogu tegelaskond on etenduse vältel jäetud arenguta, on jäetud kordama ühtesid ja samu samme, fraase ja žeste. Meestest oli Vjatšeslav Nikkenini Alexis igati meeldiv oma osatõlgenduse loomulikkuses ja ka tantsutehniliselt on noormees märgatavalt arenenu. Balletirühmale võiks ju "Konservatooriumi" laadne etendus lõõgastamiseks hooaja lõpul olla, kuid mitte "Estonia" teatri praeguse lausa olematu balletirepertuaari korral.

Suurim küsitavus August Bournonville'i pärandi restaureerimisel on USA koreograafi Kennet Oberly kasutamine. Taani Kuning-

riik on meile kutsuvalt lähedal ja Kopenhaageni ballett Bournonville'i koreograafia pärandi ja kaitse ning säilitamise – kui oma rahvuskultuuri ühe osa – eeskujuliku headusega paika pannud. Tallinna külastanud Taani Kuningliku Balletikooli direktress on oma igakülget abi pakkunud just Bournonville'i pärandi omandamiseks koos staž õoristipendiumi pakkumisega eesti baleriinile. Nüüd aga jätkas "Estonia" teater juba "Armastuse muinasjutuga" alustatud küsitavuste jada. Vähest Bournonville'i algkoreograafiast teadaolevat (I vaatuse balletitund) hoolikalt säilitades lavastas Kennet Oberly oma "Konservatooriumi" versiooni. Lavastaja on piirdunud üsna minimaalsete režii lahendustega, leevendamata "Konservatooriumi" põhilisi lavastuslikke probleeme, mis tulenevad juba algvariandi (1849) aegse ajajärgu töökspidamistest balletis. Kui lavastaja võtab ette balletietenduse taastaja töö, siis peale ajaloolise tõe peab lavale jõudma ka tõdemus, et vaataja pole saalis mitte 1849., vaid 1995. aasta kevadel. Seda aga lavastaja ignoreerib ja nii sünnib etendus alakaalulisena, esimesest stseenist peale venivana ja kuidagi enam-vähem tehtuna. Ettevaatlikkusele oleks pidanud teatrit manitsema juba 1993. aasta "Armastuse muinasjutu" K. Oberly-A. Bournonville'i versiooni tulemus. Ka tookord oli etendus režii iliselt pinnapealne, kuigi koreograafias leidis hulk täiuslikke momente.

*Madame Bonjour –
Svetlana Potapova;
monsieur Dufour –
Juris Žigurs.*

Foto Harri Rospu

*Kunstnik Eldor Renteri
tõeliselt kaunis
lavakujundus suutis midagi
renessanslikust hingestatud
harmooniast täiuslikult
kõlama panna.*

Foto Gunnar Väidla

BERMAIN-EN-LAYE

*Une des scènes à jamais dans le répertoire
de l'Opéra de Paris, qui illustre dans une scène
réalisée, une scène répétitive, de ce homme qui
souffre des effets de l'âge, nous ne pouvons
le montrer en scène, des effets de comédie.*

*Comme il est difficile de réaliser une scène
de ce genre, il est difficile de réaliser une scène
qui illustre dans une scène répétitive, de ce
homme qui souffre des effets de l'âge, nous ne
pouvons le montrer en scène, des effets de comédie.*

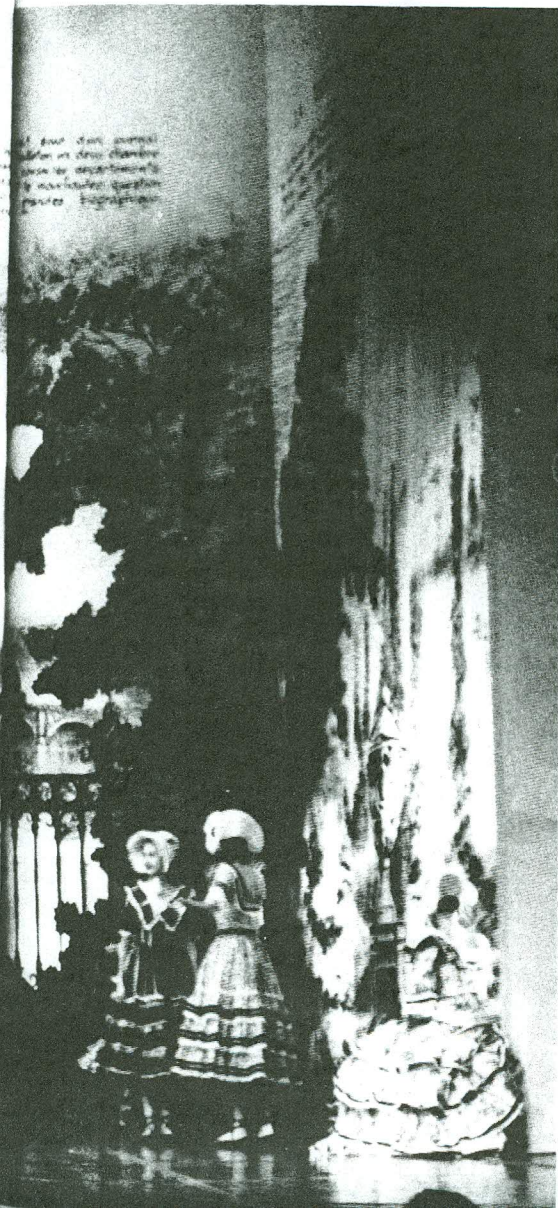
Põhimõtteliselt on tore, et teater on tutvustanud A. Bournonville'i klassikalisi ballette (1983. aastal "Sülfiid"), täiendades nii etenduste nimistut möödunud sajandi balletiteatri tippteostega, omamoodi absoluutse täiuslikkuse saavutanud koreograafilise mõtlemislaadiga. Niisuguse repertuaari olemasolu on äärmiselt tähtis trupi kvalifikatsiooni seisukohalt – see on erialase meisterlikkuse põhinäitaja. Kogu küsitavuste jada aga hargneb "Konservatooriumi" etenduse taastamisest kulunud hingega. Lavastus ei pane uskuma, et teater oleks balleti repertuaari võttes

näinud seda elavana ja just praegu vajaliku etendusena. Vana koreograafia on jäetud ilma täpsest, nõtkest ja väljendusrikkast režiiist. Etendus on küll rõhutatult lavastatud kui vodevill, ent ei kujune laval siiski tõeliselt lustakaks miniatuuriks.

* * *

Bournonville'i "Konservatooriumi" koreograafiliseks kulminatsiooniks on algusminutite balletitund. Võluma peab selles nooruse, välimuse ja kooliliku naiivsusega. Misanstseenidest ja "tummkõnedest" peaks saali tulvama akadeemilise tantsuvormi helisevat rõõmu ja siirust. Bournonville'il on siin tants esitatud nii, et tehnika muutub esteetikaks. Ja oma "õnnesärgi" peab iga lavalolija ise välja tantsima – muidugi lavastaja kaasabil. Et selles etenduses oma lavalolekut õigustada, peab valitsema keerukat *en dehors* kompleksi – kõik väljapoole, avali, lahti – milles nii täiuslikult väljendub baleriini füüsilise ilu olemus ja mis nii ideaalselt on abstraheritud klassikalise tantsukunsti süsteemis. Kui teater võtab kätte krestomaatilise Bournonville'i etenduse, tuleb ka teadvustada KLASSIKALISE TANTSU ABSOLUUTNE VIISAKUSKOODEKS: JÄÄGITULT JA LÕPUNI SIRUTATUD. VIIMAST PUNKTI i-le panev LABAJALG. Aga sellega saab kavalehel väljatoodud kaheksast naisolulist ainsana hakkama vaid Kati Ivaste.

"Konservatooriumi" väärtuslikum osa on seega pühendatud puhtale klassikale – kandvateks kujunditeks täpsed lavajoonised, ranged poseeringud, hoolikalt valitud sammustiku kordumine. Kahjuks aga puudub nendes kordamistes arenev element. Seega on tants laval jäetud ilma oma võimsast tugitalast – arendusest. Tants selles etenduses peaks mõjuma virtuosselt – kui TA VAID OLEKS SEDA OLNUD. Seekord pakub lava ähmas-tunud tehnilist puhtust, kuhugi on kadunud hasartne täpsus väikestes sammudes, üleminevates poosides, juba mainitud jalalaba sirutustes. Etendus tervikuna jäi meelde mingi pika hoovõtuna, mida teatris igav vaadata. Ja seda eriti II vaatuses, milles külluses naiivset pantomiimi. Kuigi tööle au andes on see pantomiim tükeldatud tantsijannade kohatiste hoogsate hüpete või tuuridega, kuid samas kohtab ridamisi endisaegseid balletirumalusi, millest küll ammu aeg loobuda.

* * *

Kõik tegelased, kes "Konservatooriumis" lavale ilmusid oli kunstnik ELDOR RENTER riietanud kas valgesse või õrnalt mustaga pikitud valgesse – ja kõik see oli tõeliselt KAUNIS. Renter suutis midagi renessanslikust hingestatud harmooniast täiuslikult kõlama panna. Vähemalt mina julgen kunstniku saavutatud dekoratsioonide-kostüümide-valguse sulamit nimetada TÄIUSLIKUKS. Siin saabus see õnnis hetk teatris, kui kunst

haarab tervikuna, kui naudid kunstniku pakutut: must-valge kujunduse emotsionaalset aktiivsust. Lavapilt sai erutavaks ja elavaks, samas igati arvestades balletietenduse eripära. Eldor Renter toob lavale kujundusliku elavuse ja äratuntavuse, isegi efektsuse – selle, mida viimastel aastatel meie muusikateater kipub nagu häbenema.

* * *

Kõik viimaste hooegade "Estonia" balleti uuslavastused on osutunud vaid ühekahe hooaja etendusteks. Nii kujutabki "Estonia" teatri tänane balletirepertuaar tühimikku ja karta on, et juhuslikult valitud "Konservatoorium" siin midagi pöördelist korda saata ei suuda. Igatahes oli külastajaid esimestel etendustel tagasihoidlikult: I – 373, II – 137, III – 78! Olgu see kiireks järelemõtlemiseks neile, kelle mureks, hooleks ja kohuseks on teatri repertuaari kujundamine.

Balleti "Konservatoorium" lavastaja Kennet Oberly ja Kati Ivaste.

Etenduse suurepärase lavakujunduse autor kunstnik Eldor Renter koos Ülle Ulla ja Helmi Puuriga.

Fotod Gunnar Vaidla

